

gesproken. Niemand van de joodse gemeenschap mocht nog contact met hem hebben. Yalom probeert te duiden wat dit voor Spinoza betekende. Alfred Ernst Rosenberg was de partij-ideoloog van de NSDAP en bekleedde een aantal meer of minder belangrijke posten in de nazi-regering. Hij wordt beschouwd als degene die de kernpunten van de nazi-ideologie heeft ontwikkeld en op schrift gesteld. Yalom houdt zich in zijn roman wat de levensloop van Rosenberg betreft aan de feiten, maar de kracht van zijn verhaal zit in de fictieve gesprekken die hij tussen Rosenberg en een psychiater weergeeft. Het beeld dat uit deze gesprekken oprijst, is dat van een man die moeite heeft zich te hechten aan andere mensen en die in de partij, ondanks de invloed die hij heeft gehad op het ontwikkelen van de nazi-ideologie, toch een eenling bleef die grote psychische problemen kende. Op een soms beangstigende manier beschrijft Yalom de zielenroerselen van een antisemiet die volledig overtuigd is van zijn gelijk en die zijn ideeën ook weet over te brengen op anderen. En hoe zit dat nu met het 'raadsel Spinoza'? Bestond het raadsel uit het feit dat Rosenberg zich niet kon voorstellen dat hij de radicale ideeën van een jood bewonderde? Lees voor de oplossing van het raadsel dit boeiende boek van Yalom, waarvan de inhoud vast meeklinkt in uw lessen over de Republiek in de zeventiende eeuw en nazi-Duitsland.

Teun Monster ■

Back to the future

Het was vrijdagmiddag en de leerkrachten van mijn jongste zoon deden een opvoering in het kader van een geschiedenisproject. De scène ging over de toekomst. Dat zag ik meteen, want de cast kwam op in zilveren pakjes en bewoog houten als robots. Toen ik zelf op de basisschool zat, zagen mijn leerkrachten ook al haar-scherp dat men in de toekomst zilver zou dragen en zou bewegen als een robot. Als kind neem je dat dan aan en sla je dat op. Zo zou de toekomst eruitzien, toch op zijn minst in het huiveringwekkende, onvoorstelbaar verre Jaar Tweeduizend. Het Jaar Tweeduizend is allang een bleek en onbetekenend regeltje in de geschiedenisboeken geworden, maar nog steeds zijn we dol op wol en linnen en volkstuintjes. Vergeten groenten worden in ere hersteld en met salsa proberen we onze Hollandse heupen wat soepelheid bij te brengen.

'We doen alsof het verleden een andere planeet is, bevolkt door wezens met andere gewoontes, behoeftes en dromen'

Jaja, voorspellen is moeilijk, zeker als het om de toekomst gaat. Het verbaast me dan ook totaal niet dat we ernaast zaten met onze zilveren pakjes en *robomoves*. Wat me wel verbaast is de hardnekkigheid waarmee de toekomst hetzelfde blijft: een totale breuk met het heden. Kijken we een paar eeuwen terug, dan zien we dat de mens en zijn gewoontes niet zo veel en niet zo snel veranderen. Zelfs niet als het om kleding gaat. Kijken we een paar duizend jaar terug, dan zien we nog steeds vrijwel dezelfde mensen als wij zijn. Hooguit wat drukker met de basis van de piramide van Maslow en iets minder met de innerlijke ontdekkingsreis naar hun diepste passie.

Als we kinderen iets over geschiedenis proberen te leren, vergeten we dat wel eens. We doen dan alsof het verleden een andere planeet is, bevolkt door wezens met andere gewoontes, behoeftes en dromen dan wij. Net zo hardnekkig blijven we een toekomst fantaseren met mensen die nauwelijks nog op ons lijken. Het is misschien minder spannend, maar we zijn altijd onszelf gebleven. Dat zal de komende millennia niet veranderen. Dat is de aard van het beestje. Jammer van de kekke pakjes en futuristische motoriek, maar we moeten maar eens iets anders verzinnen om de toekomst leuk te maken. ■

Edith van Gameren is freelance journalist en educatief auteur. In 2012 studeerde ze af als docent geschiedenis.

